

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д.пс.н. Веселин Костов Василев,
катедра „Психология”
при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”**

**на дисертационния труд за присъждане на образователната и
научна степен „Доктор” в област на висше образование
3. Социални, стопански и правни науки”,
професионално направление 3. 2. Психология,
докторска програма „Педагогическа и възрастова психология”**

Автор: Весна Блажевска

**Тема: ЛИЧНОСТНО И СОЦИАЛНО ИЗМЕРЕНИЕ НА
ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ НАД ЖЕНИ В РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЯ**

Научен ръководител: Доц. д-р Русанка Манчева

1. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Докторантката Весна Блажевска си поставя изследователската задача да проучи една изключително значима и актуална тема – преди всичко актуална в социален и житейски план, като изглежда това важи за целия свят, а същевременно е много привлекателна в плана на науката психология. Домашното насилие над жени е истинско предизвикателство пред психологията, поради което разработките по тази тема заслужават интерес и подкрепа.

В дисертационния труд съвсем уместно са разграничени организационните и изследователските задачи, като последните са формулирани находчиво и разумно. Значимата социална тема, умело формулирана като релевантна научно-изследователска цел и система от задачи, са предпоставка за успех в дисертационната разработка на Весна Блажевска.

2. Познаване на проблема

Авторката на дисертацията не само добре познава изследвания проблем, но и демонстрира сериозна ангажираност към него, което проличава както в компетентния, задълбочен и детайлен обзор, така и в цялостния облик на емпиричното изследване.

3. Методика на изследването

Емпиричното изследване в дисертацията е осъществено с набор от инструменти, който включва **Анкетен лист** за получаване на информация за изследваните лица (възраст, образование, заетост, материално положение на семейството и продължителност на брака), както и следните психологически въпросници:

1. Въпросник HITS (Screening Tool for Domestic Violence - HITS: Hurt, Insulted, Threatened with Harm and Screamed) – инструмент за скрининг на домашно насилие, създаден от Kevin Sherin през 2003 година, прилаган в редица страни и адаптиран за Република Македония;

2. Модификация на въпросник NEO-PI-R – за оценка на основните измерения на профила на личността (по петфакторния модел) е използван въпросник "Големите пет + 2", създаден от Смедеревац и сътрудници;

3. Въпросник на Р. Лазарус за копинг-стратегии при справяне със стрес (CSI - Coping Strategy Inventory) – адаптирана форма на въпросника на С.Фолкман и Р.Лазарус от 1981 година.

4. Скала за оценка на социално подпомагане – ISEL (Interpersonal Support Evaluation List) – версията с 40 точки, адаптирана за македонска популация.

5. Тест за моралното безпокойство на Лоурънс Гуд и Катрин Гуд, целящ да установи влиянието на социокултурните норми върху мисленето и оценките на изследваните жени.

Емпиричните данни са обработени със статистическа програма SPSS - 20.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 123 стр. основен текст, разпределен в увод, три глави и кратко заключение, както и шест приложения, а библиографията включва общо 89 заглавия – 12 на кирилица и 77 на латиница.

В първа глава подробно се анализират различните аспекти на феномена домашно насилие – и в исторически, и в теоретичен и съдържателен план. Обзорът е систематичен и свидетелства за похвалната информираност и начетеност на докторанта Весна Блажевска, за задълбоченото вникване в тематиката. Макар, че докторанта рядко се окуражава да изказва свои идеи и преценки, навсякъде проличава заинтересоваността и ангажираността, с която са проучени мненията на авторите от различни страни. На моменти теоретичният анализ отвежда читателя към все още екзотичната проблемна област „виктимология“, макар че докторантката не откроява явно и не подчертава тази интересна посока.

Като ценно качество на обзора и анализа в първа глава искам да подчертая, че и по съдържание, и по стил те са тясно свързани с живота; тази житейска правдоподобност на текста, наред с неговата научна коректност, поддържат доверието на читателя към автора на дисертацията.

Собственото емпирично изследване на Весна Блажевска (представено във втора и трета глави на дисертацията) е коректно замислено и умело осъществено с помощта на широк набор от шест изследователски инструменти, напълно релевантни на изследователския замисъл. Обхванати са общо 215 изследвани лица – 118 жени-жертви на домашно насилие (по 59 потърсили и непотърсили помощ) и 97 жени – контролна група. Ще подчертая, че подбора и организирането на извадка с такива специфични характеристики е твърде сложна организационна задача. Докторантът напълно се справя с технологичните аспекти на емпиричната разработка, като разнообразните емпирични данни са представени в 31 таблици и 13 графични фигури и анализирани подробно и коректно на 44 страници. Анализът е не само тълкуващ, но и на много места конструктивен, разширяващ познанието за феномена домашно насилие и детайлизиращ някои от неговите особености. Продукт на анализа са извлечените и открити значими предиктори за съществуването на домашно насилие, а именно: социалната подкрепа, изолацията, невротизмът и агресивността, както и описаният схематичен профил на жената-жертва

на домашно насилие, следващ в основни линии петфакторния модел и задаващ насоки за по-нататъшни изследвания в областта на виктимологията.

Анализът на емпиричните данни отвежда до изводите и обобщенията, които кореспондират с формулираните по-рано цел, хипотези и задачи.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Разграничени са пет приноси и рецензентът ги приема, като сред тях откроявам вторият; чрез тях и чрез цялостното си дисертационно изследване докторантката Весна Блажевска се оказва в ролята на пионер в емпиричното изследване на тази проблематика в психологическата наука в своята страна. Доколкото ми е известно, и в българската психологическа традиция тази тематика не е много активно изследвана.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд и лично участие на докторанта

Публикациите на докторанта по темата на дисертацията са пет на брой, на добро ниво и са публикувани в научни сборници. Така съдържанието на дисертационния труд е представено пред психологическата общност и апробирано успешно. Няма причини да се съмняваме, че дисертацията е реализирана с решаващото лично участие на докторантката Весна Блажевска и проличава, че по време на докторантурата тя е придобила умения и опит за самостоятелна работа върху научни проблеми.

6. Автореферат

Авторефератът представя пълно и адекватно най-същественото съдържание на дисертационната разработка, като най-пълно е представена изследователската ѝ част.

7. Критични бележки и препоръки

Отделни недостатъци, някои от които вече посочих, не следва да се отразят на положителната обща оценка, за която има достатъчно сериозни основания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационен труд на Весна Блажевска притежава необходимите достойнства и съответства напълно на изискванията на ЗРАСРБ и националния правилник за приложението му. Следва да се оцени безусловно положително и поради това **предлагам на уважаемото Научно жури да гласува за присъждането на Весна Блажевска образователната и научна степен „Доктор” в професионално направление „Психология”**.

17. 06. 2017 г.
Гр. Пловдив

Рецензент:
/Проф. д.пс.н. Веселин Василев/